

Roma zengât ekap Paulonâ kulemguip.

Paulo nepņanğât topņâ.

¹ Paulo nâ, Yesu Kristonâ kore a gâsunim Aposolo sârn nim Anutugât sinđi âlip den sa lan kârâbapkât gâsum sâlâpnogip.

² Den sinđi zo muyagibapkât Anutonâ sârn kâtigemņâ mârurnan Propete a sârn muyagemzinđi Kembugât ekabân kulemguwe.

³ Kulemgune nanņâ Yesugâren âi sugip. Nanņâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât kiurâp zengâren gâbâ muyageip.

⁴ Yesu zâk Anutugât nanņâ op um salek sot hâlâlu oi Anutonâ nepņanğât topņâ imbanâņoot itâ muyageip. Mumunan gâbâ mânđei zaarip. Mânđei zaatņâ kembu patâniņâ ândiap.

⁵ Yesu Kristo, zâk kembuniņandâ tânnomņâ aposolo nep sârn nigip. Oi hân dâp a sinđi âlip dâzânđua nânđâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nânđâm sâip.

⁶ Oi a nâmbutņâ zen ziiņik buņâ. Zen sot ârândânđ Roma a zinđ Yesu Kristogât arâp upigât diiziniđip. Zorat nep zo zengâren yatâ tuobatkât sârn nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât sinđi op ândibigât sot um târârak ândibigât gâsuziniđip.

⁷ Anutu umņandâ gâsuziniđi ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Ibâniņ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzânġozânġonj sot um lumbe, zo zeņġâren zimbap.

Pauloņâ Roma kamânân âi Kembugât sinġi a zinġitpatkât sâip.

⁸ Roma a zen Kembugâren nânġâm pâlâtânj kwâkņanġâm ândime, zorat sinġi hân dâp ari nânġâne âlip opmapkât zeņġât op sâiwap sâman. Yesu Kristoņâ tânzânġoipkât sâiwap sa Anu-tugâren zâimap.

⁹ Nanņanġât sinġi âlip sâm umnandâ Anutu kore okņanġa topņâ nânġâmap, zâkkât mâtenjan den zi sa nânġânek. Nâ ninâu sâman dâp zeņġât op sâman.

¹⁰⁻¹¹ Nâ zen zinġitpatkât otnimap. Zo yatâ zei ândim gâwan. Narâk zi ko kut nâi nâiņâ saanigi tâpman. Anutuņâ nânġi dâp oi mâtâp muyagem niġi zeņġâren gâbatkât dukuman. Nâ gamņâ tânzânġua Kaapumņâ imbaņâ nâi zinġi kâtigem ândibigât sâman.

¹² Nâ itâ sâbâ. Zeņġâren ga nânġâm pâlâtânġât bonņâ tirâpagom tânagonat.

¹³ Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzânġobâ. Nâ a kâmut nâmbutņâ zeņġâren opman, zo yatik Roma zeņġâren gamņâ nep tuum bonņâ muyagibatkât sâman. Oi gabâ sandâ kut nâi nâi nâmbutņandâ saanigi tâpman.

¹⁴ Nânâ saru a sot barâ a, a nânġânânġâziņoot sot kwakmak ârândânj sinġi âlip dâzânġobatkât sâm niġip.

¹⁵ Zorat Roma kamânân a zen sinġi âlip dâzânġobatkât umnandâ bâbâlaj opmap.

Nângâm pâlâtângât op ândiândi mimbi.

¹⁶ Nâ singi âlipkât nânga anunḡoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât imbanḡoot, zorat. Singi âlip zo nângâm Kembangâren nângâm pâlâtân kwapi dâp tânzângom bâliḡan gâbâ mâkâziḡâbap. Yuda a sot hân ḡâin gok zen ârândân.

¹⁷ Singi âlibân Anutugât mâtenḡan târârakḡâ ut-natkât mâtâp ziap. Zâkḡâ nângâm pâlâtânziḡoot zo mâtâp zoren diiziḡâbap. Oi zorat Kembangât ekabân den kulem ḡâi itâ ziap, “Nângâm pâlâtân kwâkḡangâm tosaziḡ bun urâwe zo, ziḡâ ândiândi mimbi.”

A ziḡâ Anutu birâm ḡâtâtigân bagiwe.

¹⁸ A Kembu kândâtkom bâliḡ upme, zen bâliḡ utne zorânâ den bonḡangât mâtâp zo doonḡumap. Bâliḡ mâme a ziḡ yatâ upmegât Anutu kukḡangât bonḡâ sumbemân gâbâ zenḡâren muyagem zemap.

¹⁹ Anutuḡâ hâuḡâ ziḡâmap, zorat topḡâ itâ. Anutugât topḡâ zo muyap zeḡ nângâme. Anutu zikḡak topḡâ muyagem ziḡâmap. Hân muyageibân gâbâ a ziḡ Anutugât topḡâ itâ ek nângâm gawe. Anutu zâk anâ mân igikḡâ.

²⁰ Oi zâk imbanḡoot kembu patâ op ândiap. Hân muyagem kut ḡâi ḡâi top top muyagem pâip, zorân topḡâ muyagei âlip ek nângâme. Zorat a zen Anutu kândâtkomḡâ bâliḡ utne hâuḡâ ziḡi ko dap op den hâuḡâ sâbi?

²¹ A zen Anutu ândiap nângâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkḡangâwe. Oi mân sâm âlip kwâkḡangâwe. Oi zen nângânḡâziḡan

bâliņâ top top muyagem um kâtik utne nâtâtikņâ kâpizânġoip.

²² Oi a ziņ nen nânġânġânġâniņoot ândien sâweņâ kwakmak op ândiwe.

²³ Yatâ otziņgi zen Anutu ândiândiņ kâtik, âsakņâ mariņâ, zâk mân hurat kwâkņanġâm a sot nii, zuu, mulum, kut nâi nâi buņ orotņâ zorat lopio sobem hurat kwatziņġâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren zo yatik op ândie.

²⁴ A zen yatâ utne Anutuņâ ziņgit birâziņgi umņâ sâkkât âkņâle top top nânġâm bâliņâ op um sâkziņ mem bâliņ kwap piuriyâunzabân bagiwe.

²⁵ Zen Anutugât topņâ nânġâm kândâtokom sarâ mâte okņanġâwe. Oi mariziņâ birâm kut nâi nâi muyageip, zo hurat kwâkņanġâm kore okņanġâwe. Nen ko itâ nânġen. Kut nâi nâi muyageziņġip zorat Anutu, zâk sâm âlip kwâkņanġâm ândeindâ dâp upap. Perâkņak.

²⁶ A zen Anutu kândâtkuwegât birâziņgi âkņâle bâliņâ muyageziņġip. Oi ambân zen Anutuņâ ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân torenņâ ândiândi bâliņan bagiwe.

²⁷ Oi a zen yatigâk ap ambin ândiândiņ birâmņâ umziņan âkņâle bâliņanġât kârâpņâ sei a torenņâ sot bâliņ top top muyagiwe. Oi bâliņâziņanġât hâuņâ um sâkziņ tâmbetagowe.

²⁸ Zen Anutugât topņâ nânġâm mân hurat kwâkņanġânam utne zâkņâ birâziņgi umziņ gulip oip.

²⁹⁻³⁰ Oi kut nâi nâi bâliņâ top topņâ donġep urâwe. Bâliņâ sot laņ orotņâ, ziiņâ umziņan siksâuk oi sikumġât âkņâle, kâmbam, kâsa, sarâ,

um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okņangâme, zâizâiņ, sâk mâme, bâliņangât mâtâp muyagime. Ibâ mam zengât den kwâkâme.

³¹ Um nâņgânâņgâziņ buņ ândime. Um lâklâk buņ ândime. A lumbenâ buņâ, buku orot buņâ ândime.

³² Kut ñai ñai yatâ opņâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nâņgâm tâtâlim laņ upme. Oi zorik buņâ. A nâmbutņâ utnetâ tânzângome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

2

Gâtâm âlipņâ sot bâliņâ zorat sâņgân minat.

¹ Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutņandâ tosa muyagine hâuņangât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nâņgâm bâliņ kwatziņgâmat, zo yatigâk gâ opmat.

² Oi Anutuņâ a yatâ upme, zen hâuņâ ziņgi dâp uap. Zo yatâ nâņgâmen.

³ A, gâ nâmbutņâ zengât tosa sâm muyagem yatik opmat. Gâ dap nâņgat? Nâ Anutuņâ hâuņâ mân nibap, yatâ sâm opmat?

⁴ Kembuņâ lumbenâ patâ otgimņâ hâuņangât den kek mân sâi gâ wangât zorat nâņgâna yenņâ opmap. Gâ umgâ melâņbangât Anutuņâ lumbenâ otgimap, zo âkon opmat?

⁵ Gâ umgâ kâtikņâ. Umgâ mân melâņna tosgâ kârâp yatâ kwâkņan kwâkņan pam zari kârâp simbap narâkņan, narâk patin, Anutuņâ sâi simbap. Narâk zoren Anutu kukņangât bonņâ âsagebibap.

⁶ Anutuņâ a orot mâmeniņangât dâp hâuņâ niņgâbap.

⁷ A nâmbutuņâ kut ñâi ñâi âlipņâ tuume, zen sumbemân neule âsakņâ sot ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziņgâm ândiândi kâtik ziņgâbap.

⁸ A nâmbutuņâ zinniņâ op, zâizâiņ opņâ den bonņâ kwâkâm kut ñâi bâliņâ mem ândime, zengâren Anutu kukņangât bonņâ muyageziņgâbap.

⁹ Bâliņ mâme a Yuda a sot hân ñâin gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziņgâbap. Yuda a kândom muyageziņgâbap. Bet ko hân ñâin gokņâ muyageziņgâbap. Wangât, Yuda zen Kembugât den kândom nângâwe, zorat. Hân ñâin gok zen bet nângâwe.

¹⁰ Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân ñâin gok zen neule âsakņâ sot lumbenâ muyageziņgâbap. Yuda a zen kândom. Hân ñâin gok zen bet. Yuda a sot hân ñâin gok zen âlipņâ sot bâliņâ utne hâuņâ dâbâk otziņgâbap.

¹¹ Kembuņâ hâtubâtu mân otniņgâbap.

Anutuņâ a hân ñâin gokņâ zengât umziņan gurumin den pâip.

¹² A Mosegât gurumin den mân nângâm bâliņ upme, zen aksik gurumin den mân nângâm tâmbetagobi. A gurumin den nângâm ândim bâliņ upme, zen aksik Anutuņâ gurumin dengât dâp hâuņangât den sâbap.

¹³ A gurumin den kindapņâ yen nângâme, zen Anutuņâ ziņgiri târârak mân upme. Ka a nângâmņâ lum kwâtâttime, zengât târârakņâ sâm ziņgâbap.

14 Hân nâin goknâ Mosegât gurumin den mân nângâwe, zen umziņangât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nângâweņâ gurumin denziņoot upme.

15 Yatâ utnetâ gurumin den umziņan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziņan pâip, zorâņâ um nângânângâziņâ purikgurik op tosaziņangât den sâm kwâkâziņgâmap mo lumbeņâ den âlip sâmap.

16 Zo narâk patâgât singi yatâ opmap. Narâk zoren Anutuņâ sâi Yesu Kristoņâ umniņan kut nâi nâi ziap, zorat topņâ sâm muyagibap. Nâ singi âlipkât den sâm muyagem yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik topziņ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutņâ, ziņ Kembangât den zo sâkņak mem ândiwe.

17 Gâ gikangât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin denņâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, “Nâ Anutugât târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nângâman.

18 Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nângâm kwâtâtiman.” Gikangât yatâ nângâm zâizâiņ opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nângâm sâlâpkumat.

19 Oi gikangât itâ sâmat, “Nâ sen bâp âlipņangât mâtâbân diiziņgâbat. Oi nâttâtigân ândie, zen âlip âsakņâ ziņgâbat.

20 Oi kwakmak a zo âlip kubikziņgâbat. Oi katep umâlep den sâm kwâkâm ziņgâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonņâ zorat topņâ nângâman, zorat.”

21 Gâ gikanğât yatâ nângâm ândimatkat den nâi mâsikâgibâ. Gâ a nâmbutnâ kwâkâm zingâmatnâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutnâ kâmbu mân upi sâm dâzângomnâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat?

22 Ap ambin mân birâyañgâbabot dâzângom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opnâ itâ nângâmat, “Nen lopio gootnan arindâ Anutuñâ niñgiri mân dâp upap.” Yatâ nângâm a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm dâzângom gikâ lopio namin gâbâ kut nâi nâi kâmbu mema, zo ka.

23 Gâ Anutugât gurumin den nângâm zâizâin opmatnâ den kâtik kona a nâmbutnâ zinâ geknâ Anutu sâm bâlin kwapme, zo ka.

24 Zorat ko Kembangât ekabân zenğât den nâi itâ kulemguwe.

“Zen bâlin utne hân nâin goknâ zen zingitnâ yatik Anutu sâm bâlin kwâkñañgâme.”

Kaapungât tobatnâ umân zei bonnâ sâsân.

25 Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yennâ uap.

26 Oi zorat torennâ ziap. A hân nâin gok nâi kwabâ mân kwâkñañgâwe, zâk den kâtiknâ lugi kwabâ kwâkñañgâwe, zo yatâ âlip upap.

27 Oi kwabâ mân kwâkñañgâne ândimnâ den kâtikkat nep tuubapnâ nepnâ zâkkât topnâ sapsap. Oi Yuda a den kâtiknâ nângâmñâ mân lume, zenğât topzin yatik sapsap.

28 Njâi zâk kwabâ kwâkņangâne gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonņâ? Buņâ.

29 Sâgân den kâtikkât tobat mem ândiândiņ, zo bonņâ buņâ. A njâi umņandâ bâliņâ birâm Kembugât siņgi ândimap, zâkkât Yuda a bonņâ sânat. Umân Kaapumņâ nep tuumap, zo bonņâ. A yatâ zorat a ziņâ buņâ, Anutuņâ nâņgi âlip oi sâm âlip kwâkņangâbap.

3

Bâliņâniņandâ Anutugât den mân mem gei kwâpap.

1 Yuda a nen hân njâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatniņgawe, zo yenņâ?

2 Yatâ buņâ. Yuda a, nen Anutuņâ diņâ niņgip. Nen Anutuņâ siņgi den top top dâtnâņgoi zorat mariņ urâwen.

3 Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutņâ zen Anutugât den nâņgâm kândâtkume, zorat itâ sânat? “Lolotziņandâ Anutuņâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?”

4 Buņ kâtikņâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinniņâ sarâ sot bon buņ sâm. Neņgât yatâ sâsâņ. Zorat Kembugât ekabân den kulem njâi itâ ziap,

“Kembu, gâ sâm kubikna a ziņ nâņgâne âlip upap. Gâ sâm kwâkâna a zen diņgâ mân kwâkâbi.”

5 Bâliņ oindâ Anutuņâ târârakņangât topņâ sâm muyagemapkât dap sânat? Itâ sânat? “Top

yatâ ziapkât Anutuñâ zobâ hâuñâ niñgi mân dâp upap.” Yatâ buñâ.

⁶ Zo agât den. Anutuñâ târârak mariñâ ândiap, zorat Anutuñâ a bâliñâniñangât hâuñâ niñgi dâp upap.

⁷ Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonñâ tângoi kutsiñgiñangât wangât nâ bâliñ mâme a sâm hâuñâ nibap?”

⁸ Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâliñ oindâ Anutuñâ bonñâ muyagibap.” A nâmbutñâ ziñ neñgât yatâ sâme. Sâm sâtñiñan sâme. Den bâliñâ yatâ zo sâm mâtâp zo lânme zo, zen ko hâuñâ ziñgi dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

⁹ Yuda a nen a nâmbutñâ walâziñgâm tobat ñâi ândien mo? Yatâ buñâ. Yuda a sot hân ñâin gok nen aksik bâliñangât kore upmen.

¹⁰ Zorat Kembangât ekabân den kulem ñâi itâ ziap,

“A zeñgâren gâbâ ñâi târârakñâ mân ândiap.

¹¹ Ñâiñâ itâ mân sâmâp, ‘Nâ Anutugât topñâ nâñgâbâ.’

¹² A zen pisuk Kembangât mâtâp birâm bâliñan âiwe. Zeñgâren gâbâ ñâiñâ âlip mân opmap.

¹³ Gânduziñan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamziñâ puriksâi sarâ den kopgâmap. Lâuziñâ mulum kâtikñâ yatâ.

¹⁴ Lâuziñan den bâliñâ sot um kâlak den piksâm ziap.

¹⁵ Kâmbamgât bâbâlan op âime.

¹⁶ A tâmbetzângom âim tâmbetagome.

¹⁷ Lumbeñangât mâtâp zorat kwakme.

18 Zen Anutugât kengât mân op ândime.”

19-20 Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nângâmen. Gurumin den zo a ambân aksik nengât op sâi umņan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutu mâteņan târârak utnat? Gurumin den, zorâņ tosanij sâm muyagemap. Zo a aksik nengât topņij sâm muyagei dap op hâuņâ sânat? A aksik nengât tosanij Anutugâren ziap.

Yesuņâ suupņij meip, zorat nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm tosanijâ buņâ upap.

21 Mosegât gurumin denņâ mân tânnâņgomap. Ka narâk ziren gurumin den yen zei Anutugât mâteņan tosa buņ utnatkât Anutuņâ mâtâp muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zengât ekabân siņijâ kânņan sâm kulemguwe.

22 Yesu Kristo nângâm pâlâtâņ kwâkņangindâ tosanij buņ oi ândiândiņâ mâtâp zo nengât siņi uap. Zo a topņâ topņâ nengât matâp kânok. Mâtâp ņai mân ziap.

23 Nen aksik patâ bâliņ urâwengât Anutuņâ niņgiri mân dâp oip. Anutugât âsakņâ neuleņan takânatkât mân uen.

24 Ka Yesu Kristo zâk sâņgânnij mem suupņij meipkât Anutuņâ sâņgân buņ tânnâņgom hâlâlu minniņgip.

25 Zâkņâ nanņâ sâņgongoi gem gâi a ambân mâteziņan kune moi gilâmņandâ bâliņâniņ saņgorip. Oi zen zâkkâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândibiņâ tosaziņ buņ ândibi. Bâliņâ op gawe, zorat tosaziņ Anutuņâ umâlipņangât pâi

zeipkât Yesu mumunjan bagei Anutugât mâtenjan tosanin buŋ orotŋaŋgât mâtâp muyageip.

²⁶ Yesu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâme, zen tosazin buŋ upme. Zorat topŋâ narâk ziren muyagibapkât Anutuŋâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu mariŋâ ândiap. Oi zorat topŋâ zo muyap pâi ziap.

Nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâmengât op tosanin buŋ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâin utnat? Buŋâ. Zâizâinâ zo kândanip. Wangât kândanip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buŋ uen? Buŋ kâtikŋâ. Nen yen nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgindâ tosânin buŋ kwatniŋip, zorat.

²⁸ Nen itâ nâŋgen. A nen gurumin den lulu-niŋaŋgât buŋâ. Nâŋgâm pâlâtân-gât op tosanin buŋ upmen.

²⁹ Zen dap nâŋge? Anutu zâk Yuda a nen-gât Anutuyâk? Buŋâ, Zâk hânŋâ hânŋâ nen-gât Anutu.

³⁰ Zâk Anutunin kânok ândiapkât Yuda a sot hân ŋâin gokŋâ ârândân nâŋgâm pâlâtân-gât op tosanin buŋ minniŋgâmap.

³¹ Oi yatâ sâm nâŋgâm pâlâtân-gât op gurumin den kândanmen? Buŋâ. Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgitâ tosazik birip.

¹ Gurumin den zorat nâŋgâm sâkunniŋ Abaram, zâkkât dap sânat?

² Ziknâ orot mâmenanġât op tosanâ buġ oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât mâtenan sâknâ mem zâi pâmbap.

³ Ka Kembangât den nâi itâ ziap,
 “Abaramnâ Anutu nângâm pâlâtân kwâknanġip,
 zorat opnâ Anutunâ zâkkât nânġi tosanâ
 buġ oip.”

⁴ Zorat itâ sa nângânek. Nâi zâk nep tuum sângân mei, zorân yen pindâpindân zo yatâ bunâ. Nepkât sângân uap.

⁵ Oi nâi ko ândiândi târâraknanġât nep mân tuumnâ bâlin mâme zengât tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâpap zo ko Anutunâ nângâm pâlâtânġât op nânġi tosanâ buġ upap.

⁶ Marumnân a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutunâ a nâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosanâ birâbap, zâk sâm âlip kwâknanġâm itâ kulengoip,

⁷ “Kembunâ tosaziġ birip sot bâlinâziġ gulipkoip,
 zen sâtâre upi.

⁸ A nâi zâk Kembunâ zâkkât nânġi tosanâ buġ opmap, zâk sâtârenoot upap.”

Abaramnâ nângâm pâlâtânġânġât opnâ hân anâ anâ kândom otniġip.

⁹ Sâtâre den zi kwabâ kwatniġâwe, Yuda a nenġârâk? Mo a hân nâin nâin goknâ zengât sot ârândân uap? Kembangât ekabân Abaramġât den nâi ziap. Zo sâlâpkum nângâmen. Zâk Anutunâ nângâm pâlâtânġânġât op tosanâ birip.

¹⁰ Narâk ikâ zoren tosanâ buġ miġanġip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosanâ buġ miġanġip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosanâ buġ miġanġip.

11 Zâk kwabâ mân kwâkņangâne ândim Anutu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangi tosanâ birip. Nâņgâm pâlâtâņgât undip zo bet sâkņan pindip. Abaram zâk yatâ opņâ kwabâ mân kwâtziņgâne ândim Anutu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâne toszin buņ oip, zengât kâukņâzin op ândeip.

12 Oi kwabâ kwâtņingâne ândim nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândiwen, nengât kâukņâ oip. Zâk nâņgâm pâlâtâņgât mâtâp lânip. Mâtâp zorik kiunņâ kiunņâ Abaram zâk kâukņiņâ sâindâ dâp upap.

13 Anutuņâ Abaram sot kiurâpņâ hân patâ sinġi kwâtziņgip, zo gurumin den lulunangât buņâ. Nâņgâm pâlâtâņangât op tosanâ birâm yatik oip.

14 Oi sinġi kwatziņgip, zo gurumin den lume, zengât oi sâi nâņgâm pâlâtâņgât mâtâp sot Anutuņâ Abaram den dukuip, zo bon buņ opap.

15 Gurumin den buņâ oi sâi ko toszagât hâunangât den mân muyagebap. Gurumin denņâ toszagât hâunangât den muyagemap. Zorat a gurumin den lulunangât mâtâbân lân ândimņâ toszin buņ mân upi. Buņâ. Kembu kukņangât bonņâ zengâren muyagibap.

16 Anutuņâ sâm kâtigem kut nâi nâi sinġi kwatniņgip, zo nâņgâm pâlâtâņniņangât op muyagibap. Zo bon buņ mân upap. Zinziņ kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipņangât op tânzânġozânġoņ, zo pindi Abaramgât kiurâp nengâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk buņâ. Abaramņâ nâņgâm pâlâtâņgât mâtâp lânmen, nen aksik Abaramņâ Anutugât mâtenan sâkunniņâ uap.

17 Anutuņâ Abaram den ņai dukumņâ sâ m kâtigeip. Den zo Kembugât ekabân kulemguwe. Zo itâ ziap,
 “Nâņâ gâ a kâmutņâ kâmutņâ zengât ibâziņ up-angât sâ m giwan.”

Abaram zâk den zo nâņgâm Anutu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm itâ nâņgip, “Anutu zâk mu- muņan gâbâ mâņginiņgâbâ sâ m mâņginiņgâbap. Oi kut ņai ņai mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nâņgip.

Abaram nâņgâm pâlâtâņâ zâizâiņ zemņangip.

18 Abaram zâk a kâmut donbep zengât ibâ upap. Den zo nâņgâm itâ mân sâip, “Nâ sombâ op ki-unnâ buņ ândiangât dap yatâ kiurâpnâ âsagibi?” Buņâ. Yatâ mân sâip. Kembugât den zorat bonņâ âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâ m dukuipkât, “Kiurâpkâ donbep patâ yatâ muyag-ibi.”

19 Oi zâk kendonņâ 1 handeret oip. Sâkņâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâkņâ âron oip, zo ekņâ nâņgâm pâlâtâņangât um zagât mân oip.

20 Anutuņâ siņgi den dukuip, zo nâņgi mân bon buņ oip. Nâņgâm pâlâtâņgât kâtigem Anutugât nâņgi zari sâtâre okņangip. Zâk itâ nâņgâm ândeip.

21 “Anutuņâ kut ņai muyagibapkât sâip, zorat bonņâ âlip muyagibap.”

22 Abaram zâk nâņgâm pâlâtâņ zemņangipkât Anutuņâ nâņgi tosaņâ buņ oip.

23 Anutuņâ nâņgi tosaņâ buņ oip, den zo Abaram zikņangârâk mân kulemgqip. Neņgât ârândâņ kulemgqip.

²⁴ Kembuniᅇâ Yesu mumuᅇan gâbâ mângeip, Anutu, zâk nânᅇâm pâlatân kwâkᅇaᅇgindâ neᅇᅇât yatik nânᅇi tosaninᅇ buᅇ utnat.

²⁵ Anutuᅇâ sâi Yesu kune tosaninᅇaᅇât op moip. Oi tosaninᅇ buᅇ upapkât mumuᅇan gâbâ zaarip.

5

Yesuᅇâ lumbenᅇaᅇ muyageipkât sâtâre utnat.

¹ Yesu Kristonᅇâ suupniᅇ mem moipkât nen nânᅇâm pâlatânᅇât op tosaninᅇ buᅇ urâwengât Yesu Kristogâren pâlatânᅇ op Anutu sot lumbenᅇ op ândimen.

² Yesuᅇak mâtâp mem niᅇᅇipkât Anutuᅇâ tânnânᅇoi ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutuᅇât imbaᅇaᅇât âsakᅇâ âsagei mem ândinat, zorat nânᅇâm ândim sâtâre upmen.

³ Oi zorik buᅇâ. Sâknam ândiândiniᅇaᅇât sâtâre upmen. Oi itâ nânᅇâmen. Sâknamân ândimᅇâ umniᅇ mân loribap.

⁴ Oi yatâ ândeindâ Anutuᅇâ niᅇᅇiri âlip upap. Nen nânᅇâm pâlatânᅇ sot ândim Anutuᅇâ kut ᅇâi ᅇâi neᅇᅇât siᅇᅇi sâip, zorat nânᅇâm um bâbâlanᅇ op mambât ândinat.

⁵ Nen zo yatâ ândimᅇâ bonᅇâ minat. Anutuᅇâ Tirik Kaapumᅇâ umniᅇan pâip. Kaapum zâk den itâ sâm muyageniᅇᅇâmap, “Anutuᅇât umᅇandâ donᅇbep gâsuniᅇᅇâm tânnânᅇomap.”

⁶ Mârum nen imbaᅇâ buᅇ ândiwengât târârak mân ândiwen. Oi narâkᅇâ mâte oi Kristo zâk bâlinᅇ mâme a neᅇᅇât op moip.

⁷ Nen itâ nângâmen. A târârak nâigât hâuñâ op mumuñâ, zo a neñgâren mân taap. A âlipñâ nâigât op mumuñâ, zo ko muyagibap mo dap?

⁸ Nen bâliñ op ândeindâ Anutu nen umñandâ donbep gâsuniñgip. Anutuñâ umâlipñangât opñâ Kristo sângongoi gem hâuñiñâ moip.

⁹ Zâk neñgât op moipkât itâ nângâm kwâtâtimen, “Tosaniñ buñ urâwen. Anutu kukñangât bonñâ muyamuyagiñ narâkñan Anutuñâ tosaninangât hâuñâ mân niñgâbap.”

¹⁰ A nen mârum Anutu kâsa okñangâm ândiwen. Oi nârâk zoren nanñandâ neñgât op moip. Oi zorik buñâ. Neñgât op moipkât diiniñgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi zorik buñâ. Zâkñâ walâm otniñgâbap. Zâk sot buku op ândeindâ nanñandâ ândim bâliñan bagibemgât tânnângobap.

¹¹ Oi zorik buñâ. Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkñâ lumbenâ muyagem Anutu sot târokwatniñgi buku buku ândien. Zorat nen Anutu sâm âlip kwâkñangâmen.

Adamñâ mumuñ muyageip. Yesuñâ ândiândi muyageip.

¹² Zorat itâ nângânâ. A kânok Adam, zâkkât opñâ bâliñâ hânân muyageip. Oi bâliñangât op mumuñâ muyageip. Oi a aksik zeñgâren zarip. Wangât, a aksik zen bâliñ urâwe, zorat zeñgâren arip.

¹³ Mârum Mosegât gurumin den mân muyagei bâliñandâ kândom muyagem zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin den mân muyageipkât bâliñâ yen zem gâip. Anutuñâ tosaziñ mân sâlâpkoip.

14 Ka bet gurumin dennâ muyagei a ziņ tosaziņ ek nânġâwe. Adam zâk bâliņ oi mumuņandâ topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otziņġâm ândim ġâi Mose muyageip. Adamġât tobat mân urâwe, zeņġâren laņ ârip. Adam zâk mumuņanġât kâukņâ oipņâ bet nâi ândiândigât kâukņâ muyagibapkât sâsâņ, Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik nâi nâi.

15 Anutu umâlipņanġât tânzânġozânġoņ, zorân den ku zorat dâp buņâ. Zorân wâlâp. A aksik patânâ Adamġât den kuņanġât opņâ mom nanġâwe. Oi Anutugât tânzânġozânġoņ, zo a kânok Yesu Kristogât tânzânġozânġoņanġât op Adamġât den ku walâmņâ a doņbep tânnânġoip.

16 Kembuġâren ġâbâ tânzânġozânġoņ sot toren Adam den kuņanġât bonņâ, zet topzik nâi nâi. A kânokkât tosaņâ simġât sâm kwâkâkwâkâņ muyageip. Ka Kembuġâren ġâbâ tânzânġozânġoņandâ tosa doņbep birâm tosaņiņ buņ muyageip.

17 A kânok Adam den kuņanġât op mumuņâ muyagemņâ imbaņâ mem a kutâ otziņġip. Ka Kembuġâren ġâbâ tânzânġozânġoņandâ walâm tâtalek oi a doņbep nen tosaņiņ buņ orot, zo mem umniņan mem ġimennâ a kânok Yesu Kristo, zâkkât opņâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.

18 Zorat itâ. Mârum a kânok Adam, zâkņâ bâliņ oi a aksik simġât siņġi urâwen. Oi bet zo yatik a kânokņâ târârak ândei Yesugât siņġi a nen doņbep tosaņiņ buņ oi ândiândi muyagiwen.

19 Akânok Adam, zâkņâ bâliņ oi a doņbep niņâ bâliņ mâme a ambân urâwen. Zo yatik a kânok

Kristo, zâk sât lulu ândeipkât a donbep nen Anutugât mâtenjan târâarak op kinat.

²⁰ Adamnâ bâliņ oi bâliņâ hânân muyageip. Bâliņâ gwâlântensâbapkât sot bâliņangât topnâ muyagibapkât Mosegât gurumin den muyageip. Oi bâliņâ muyagem zari Anutugât sinji tânzângożângoņandâ walâm zarip.

²¹ Den san, zo itâ. Bâliņandâ mumuņâ muyageip. Muyagemnâ a ambân a kutâ otziņgâm ândim gâip, zo yatik tânzângożângoņandâ a kutâ op tosa buņ minniņgâm ândiândi kâtiġân nâmbanbap. Kembuniņâ Yesu Kristo neņġât op moipkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumuņan târokwatniņġip.

¹ Bâliņâ hânân muyagei Kembangâren gâbâ tânzângożângoņandâ walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzângożângoņandâ laņ kârâbapkât bâliņ donbep op ândinat.”

² Yatâ sânat? Kutsiņġiņâ laņ kârâbapkât yatâ utnat?

³ Yatâ buņâ. Kristo sot muwen. Too saņgonniņġâwe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumuņan târokwarâwen. Zo nâņġâme mo? Zo yatâ oi dap op bâliņan târokwap ândinat?

⁴ Zo yatâ nen too saņgonniņġâne Kristo sot ârândânġ mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbaņandâ Kristo mumuņan gâbâ mâņġei zaarip, ândiap. Nen yatik wâġân op ândiândi uņakņâ ŋâi muyageniņġi ândinat.

⁵ Nen mumuṅṅât tobat op târokwarâwengât zaatzaatṅṅât, zo yatik op târokwâtnat.

⁶ Niṅṅât itâ nâṅgâmen. Um sâṅṅiṅâ Yesu sot ârândâṅ poru nagân kuwe. Zo um sâkniṅan bâliṅṅât imbanâ koi gibapkât sot bâliṅṅât kore mân op ândinatkât.

⁷ Nâi zâk moi bâliṅṅât tâkṅâ olanṅap. Oi nen yatik Kristogât mumuṅan târokwarâwengât bâliṅṅât tâkṅâ mân saaniṅi ândinat.

⁸ Itâ nâṅgâmen. Kristo sot muwenṅâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat.

⁹ Kristogât itâ nâṅgâmen. Anutuṅâ zâk mumuṅan gâbâ mem zaaripkât dum zagâtṅâ mân mumbap. Mumuṅandâ Kristogât a kutâ dum zagâtṅâ mân upap.

¹⁰ Yesu moiṅ, zâk bâliṅṅâniṅṅât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutuṅâ Yesu mumuṅan gâbâ mânṅei zaatṅâ Anutugât kutsiṅi lanṅ kârâbapkât nep tuum ândiap.

¹¹ Oi zengât yatik. Ziṅṅât nâṅgânetâ bâliṅṅâziṅṅât zâk sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlatâṅ op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nâṅgâbi.

Bâliṅṅât kore mân utnat.

¹² Bâliṅṅandâ sâkziṅan a kutâ upâ sâi mân nâṅgâbi. Oi sâkziṅandâ âkṅâle bâliṅṅât aleziṅi zo yatik mân nâṅgâbi.

¹³ Oi um sâkziṅâ zo bâliṅṅât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumuṅan gâbâ mânṅiziṅṅipkât um sâkziṅâ Anutugâren pane zimbap. Târârak ândibigât yatâ upi.

14 Zen Mosegât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Buñâ. Gurumin dennâ mân tânzângomap. Yesu Kristogât op Anutugât tânzângožângoņ mâtâbân ândime. Zorat op ko bâliņandâ a kutâ mân otziņgâbap.

Sinji âlipkât nep a op ândinat.

15 Oi zi dap orot? Anutugât tânzângožângoņan bageindâ gurumin dengât pâkeņâ siriksâipkât bâliņ utnat? Yatâ buñâ.

16 Zen itâ nânge mo? A kutâ um sâkziņâ zâkkâren pam kore okņanğâbiņâ, zâkkât kore a op nepņâ tuubi. Bâliņandâ a kutâziņ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetagobi. Mo Kembu zâk a kutâziņ oi sât luluņ op, zâkkât kore a op ândim âlip upi.

17 Zen bâliņanğât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi sinji âlip kwâkâm ziņgâwe dâp umziņ nânğâmņâ lume, zorat Anutu sâm âlip kwapi.

18 Zen bâliņan gâbâ mâkâziņgâm olanziņgi târârak ândiândiņanğât kore a op ândie.

19 Um nânğânânğâziņ lotņanğât ayân kut nâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzânğuan. Zen mârumņan um sâkziņâ pane âkņâle bâliņâ sot bâliņâ zorat kore oi laņ ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziņ Kembugâren pane ândiândi târârakât kore oi um hâlâlu op ândibi.

20 Zen bâliņanğât kore op ândiwe, narâk zoren târârakât kore mân ândiwe.

21 Oi narâk zoren wan bonņâ muyagiwe? Kut nâi nâi urâwe, zorat narâk ziren nânğâne aņunņoot opmap. Oi itâ nânğâmen. A kut nâi

ņai yatâ zo upme, zen zorat sâņgân mem mom tâmbetagobi.

²² Zen ko Kembuņâ bâliņaņgât dumun olaņi Anutugât kore a op ândie. Oi bonņâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagibi.

²³ Bâliņaņgât kore upme, zen bâliņaņgât hâuņâ tâmbetagoagoņ zo mimbi. Ka Anutu um âlipņaņgât ziņgâziņgâņ zo ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

7

Kaapumgât mâtâp uņakņan ândinat.

¹ Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nâņgâme, zeņgât op san. Zen itâ nâņgâme? “Gurumin den luluņâ zo mumuņan âkâmâp.”

² Zorat ambân ņai aņņâ wâgân ândei birâbirâņ, zo mân taap. Gurumin denân den ņai yatâ ziap. Aņņâ moi ko ap ambin zekât sâm zikâzikâņ, zo âkâbap.

³ Ambân ņai, zâk aņņâ wâgân ândei birâm ņai sot ândei laņ mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeitâ aņņâ moi ko gurumin denņâ saazikip, zo ânâņgât pap. Oi ambân zo a ņai mimbap, zo ko laņ mâman yatâ mân upap.

⁴ Bukurâp, zeņgât topziņâ yatigâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumuņan târokwap mune gurumin dengât tâkņâ ânâņgârip. Oi mumuņan gâbâ kândom zaarip, zâkkât siņgi urâwe. Nen Anutu kore okņaņgâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip.

⁵ Ândiândi sânḡiḡâ ândiwen, narâk zoren gurumin denḡâ bâliḡaḡât âkḡâlegât kârâp waari sâkniḡan nep tuugip. Yatâ otniḡi tâmbetagoaḡaḡâḡât mâtâbân ândiwen.

⁶ Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sânḡiḡaḡâḡât tâkḡâ zo ânâḡârip. Oi gurumin dengât mâtâp sânḡiḡâ mân lân, Kaapumḡât mâtâp uḡakḡâ lân Anutu kore okḡaḡâmen.

Bâliḡandâ kâitnâḡomap.

⁷ Oi zi dap sânat? Moseḡât gurumin den zo bâliḡâ? Zo buḡâ. Gurumin den buḡâ sâi ko nâ bâliḡaḡât topḡâ mân nâḡâbam. Gurumin denân den ḡâi itâ sapsun niḡâmap, “A ḡâiḡât kut ḡâi ḡâi laḡ mimbat sâm mân ek âkḡâliban.”

⁸ Bâliḡandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutḡâ zeḡâḡât kut ḡâi ḡâi laḡ mimbat sâm ek âkḡâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zei sâi bâliḡâ yen zembap.

⁹ Nâ mârumḡan gurumin den mân nâḡâwan, narâk zoren tosanḡâḡât topḡâ mân nâḡâm laḡ ândia bâliḡandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyageniḡi bâliḡandâ umnan laḡ kâri topḡâ itâ nâḡâwan, “Um mumuḡ yatâ op ândian.”

¹⁰ Gurumin denḡâ otniḡi ândim zâibatkat sâsâḡ, zorâḡak mâburei kâmbamnâ oip.

¹¹ Bâliḡandâ gurumin denân mâtâp muyagemḡâ kâitnogi gurumin denḡâ nogi mowan.

¹² Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipḡâ sot tosaḡâ buḡâ. Mâbâḡum ḡâi ḡâi sâwe, zo tosa buḡ sot târârak âlipḡâ.

13 Gurumin den âlipɲandâ nogi mowan? Yatâ buɲâ. Bâliɲandâ nogip. Bâliɲandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâliɲaɲgât topɲâ muyagibapkât bâliɲandâ nogi mowan. Bâliɲaɲgât nâɲgindâ sumunɲâ uap. Nen bâliɲaɲgât topɲâ yatâ nâɲgânatkât gurumin denɲâ sâi mowan.

Um sâkniɲan bâliɲandâ nep tuumap.

14 Nen itâ nâɲgâmen. Gurumin den zo Anu-tugâren gokɲâ. Nâ ko hânân gokɲâ. Bâliɲandâ sâɲgânnâ mei zâkkât kore op ândian.

15 Orot mâmenanɲgât nâɲga kwakmak opmap. Nâ kut ɲâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut ɲâi âkon opman, zo opman.

16 Gurumin denân pâke den ziap, zorat nâɲga âlip opmap. Kut ɲâi âkon opman, zo opɲâ gurumin den âlipɲâ zorat topɲâ muyageman.

17 Yatâ opman, zo ninâ umgât buɲâ. Bâliɲandâ um sâknan zem kâitnogi opman.

18 Nâ topɲâ itâ nâɲgan. Sâk sunumnâɲgât umɲan âlipɲandâ mirâ kamân mân meip. Kut ɲâi âlipɲaɲgât zo sâman. Ka bonɲâ mân muyageman.

19 Kut ɲâi âlipɲâ upat sâmɲâ mân opman. Nâ kut ɲâi bâliɲâ zo mân upat sâm zorâɲak opman.

20 Nâ bâliɲâ mân upat sâm zorâɲak opman. Zo itâgât. Zo ninak buɲâ. Bâliɲandâ um sâknan mirâ kamân meipkât yatâ opman.

21 Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut ɲâi âlip upâ sa bâliɲandâ mâte otnimap.

22 Nâ umnandâ Anutugât den nâɲgâm âkɲâleman.

23 Oi sâknan ko bâliņandâ ziap, zo um nâņgânâņgânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâliņandâ um sâknan ziap, zorâņâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namâņangât a opman. Bâliņandâ tâmbetnobam sâknanâk ândimap.

24 Yei, a umbumamburuk. Nâiņâ tânnâņgom um sâknan bâliņangât imbaņâ koi gibap?

25 Anutugât sâtkât Yesu Kristoņâ tânnobap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkņangâbat.

8

Kaapumgât den lum mâtâp buņak lânjat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nâņgânâņgânandâ Anutugât gurumin den zo kore okņangâman. Sâknandâ ko bâliņangât kore okņangâman.

1 Ka Yesu Kristo sot pâlâtâņ op ândimen, neņgâren bâliņangât hâuņâ sâm kwâkâkwâkâņ mân muyagibap.

2 Nen Yesu Kristo sot pâlâtâņ oindâ Kaapumņâ ândiândi muyagem niņgâmap. Kaapum zâkņâ bâliņan sot mumuņan gâbâ mâkâniņgip.

3 Mârum um sâņgiņniņandâ gurumin den zorat imbaņâ mem gei neņgâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuņâ itâ op um sâņgiņniņangât imbaņâ koi geip. Nanņâ sâņgongoi bâliņ mâme neņgât sâk yatâ opņâ neņgât bâliņangât suup meip.

4 Gurumin den lum târârak ândiândiņ, zorat Kembuņâ nâņgi âlip opmap. Oi um sâņgiņangât mâtâp buņ, Tirik Kaapumgât mâtâp lânmen, nen Kaapumgât imbaņan den siņgi âlip zo lum

ândinatkat Kristonâ um sânjiŋanġât imbanâ koi geip.

⁵ A ândiândi sânjiŋanġât mâtâp lânġme, zen um nânġânânġâziŋ hânġât kut nâi nâi zoren pane zemap. Kaapumġât mâtâp lânġme, zen ko um nânġânânġâziŋ Kaapumġâren pane zemap.

⁶ Um sânjiŋanġât nânġâm ândime, zen tâmbetagobi. Ka Kaapumġât nânġâm ândimen, nen ândiândi sot lumbenâ muyaginat.

⁷ Um sânjiŋâ nânġânânġâŋ, zorâŋ Anutu kâsa okŋanġâmâp. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap?

⁸ Oi um sânjiŋ ândime, Kembunâ zeŋġât orot mâmeziniâ zorat nânġi mân dâp opmap.

⁹ Zen ko Anutugât Kaapumŋâ umziŋan ziap, zo ko mâtâp sânjiŋan bunâ, Kaapum sot ândim mâtâp uŋakŋan uruŋsâm ândime. Zen Kaapumġât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumġât a ambân sâsânġ. Nâi zâk Kristogât Kaapumŋâ zâkkât umŋan mân zimbap oi ko Kristogât sinġi mân upap.

¹⁰ Zen ko mârum umziŋandâ bâliŋanġât mumuŋ yatâ op ândiwe. Ka Kristo sot pâlatânġ utne um dâpziŋâ tosa bunġ minziŋgipkât ândiândi kâtik muyagem ândie. Kristogât Kaapum umziŋan ândiap.

¹¹ Zen dap nânġe? Tirik Kaapumŋâ umziŋan tâtât mâme opmap mo bunâ? Tirik Kaapumŋâ umziŋan tâtat mâme opmap oi ko Anutuŋâ Yesu mumuŋan ġâbâ mânġeip, zo yatik Kaapumŋâ um dâpziŋ mumuŋan ġâbâ mânġiziŋġâm ândiândi ziŋġâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp utnat.

¹² Bukurâpnâ, Nen um sânjiŋaŋgât kore a mân utnat. Um sânjiŋandâ wan ningâmapkât hâuŋâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat?

¹³ Zen um sânjiŋaŋgât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumgât imbanâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.

¹⁴ Anutugât Kaapumŋâ âkom diiniŋgi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien.

¹⁵ Anutuŋâ Kaapum niŋgip, zo kore arâp op keŋgât utnatkât buŋâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkat niŋgip. Kaapumŋâ um bâbalaŋ kwatniŋgi Anutu itâ sâm konsâm mâtâsimen, “Aboŋ.” (Yuda denan Abba sâme. Niiŋ denân ko Aboŋ sâmen.) Nen umniŋandâ itâ nâŋgâm kwâtâtimen, “Nen Anutugât nan bârarâp op ândien.”

¹⁶ Yatâ nâŋgindâ Kaapumŋâ umniŋan tâtat mâme op den zo yatik sâm muyageniŋgâmap.

¹⁷ Oi itâ nâŋgâmen, “Zâkkât nan bârarâp ândieniŋâ Anutugât kut ŋâi ŋâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândâŋ galem utnat. Hânân ziren zâkŋâ sâknam nâŋgip, zo yatik sâknam kwâkŋan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipŋan bagim ândinat.”

A umniŋ âlip oi kut ŋâi ŋâi yenŋâ zo yatik âlip upap.

¹⁸ Sumbemân Anutugâren gâbâ kut ŋâi ŋâi âsakŋâ neulenoot walâwalân muyageniŋgâbap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ ândien, zo dâpkua mân dâp upap. Sâknam zirat nâŋga yenŋâ yatâ uap. Wangât, sumbemân kut ŋâi âsakŋâ neulenoot donbep muyaginat, zorat.

19 Anutuᅇᅇ gâsuniᅇᅇ nan bârarâp sâᅇ âsakᅇᅇ neuleniᅇᅇ muyagibapkât a sot kut ᅇᅇ ᅇᅇ Anutuᅇᅇ muyageniᅇᅇ, nen zorat mambât ândien.

20 Kut ᅇᅇ ᅇᅇ yenniᅇᅇ hânân ziap, zo gukupitᅇᅇ yen zimbapkât sâᅇ ziᅇᅇ. Ziiᅇᅇ umgât buᅇᅇ. Anutuᅇᅇ yatâ sâᅇ muyageip. Ka zo ziniᅇᅇ kâtik zimbigât mân sâᅇ ziᅇᅇ.

21 Zorat kut ᅇᅇ ᅇᅇ yenniᅇᅇ hânân zen muᅇᅇᅇᅇᅇ dumun zo olaᅇ Anutuᅇᅇ nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakᅇᅇ mimbi.

22 Nen nâᅇᅇᅇ. Kut ᅇᅇ ᅇᅇ zo zen mârumᅇᅇᅇ gâbâ narâk zo mâte upapkât mambât ândim sâknam nâᅇᅇᅇ ândim gawe.

23 Oi zenâk buᅇᅇ, nen ârândâᅇᅇ yatik mambât ândim sâknam nâᅇᅇᅇ ândimen. Anutuᅇᅇ nan bârarâp nen um sâkniᅇᅇ kubikᅇᅇ minniᅇᅇᅇᅇᅇ mambât ândimen. Nen sumbemân gâbâ Kaapumᅇᅇ niᅇᅇᅇ. Kâdom Kaapumᅇᅇ niᅇᅇᅇ. Bet ko kut ᅇᅇ ᅇᅇ niᅇᅇᅇᅇᅇ.

24 Nen Anutuᅇᅇ um sâkniᅇᅇ kubikᅇᅇ minniᅇᅇᅇᅇᅇ um bâbâlaᅇ op mambât ândinatkât diiniᅇᅇᅇ. Bonᅇᅇ muyagei sâᅇ zorat mân mambâtpem.

25 Bonᅇᅇ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonᅇᅇ mân muyagei ikmengât umᅇᅇ nâᅇᅇᅇ mambât ândimen.

26 Kaapum zâk lolotniᅇᅇᅇᅇ op betniᅇᅇᅇ memap. Nen yatâ mo yatâᅇᅇ ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nâᅇᅇᅇᅇᅇ Kaapumᅇᅇ betniᅇᅇᅇ mem, yaak mem, aᅇᅇ mân sâsâᅇᅇ, den zo yatâ neᅇᅇᅇ op Anutuᅇᅇᅇᅇ sapsuᅇᅇᅇ.

²⁷ Anutugât Kaapumñâ nenġâren nep zo yatâ tuubapkât op sâm pindip. Oi Kaapumñâ Anutugât umñan den ziap, zo nângâm Anutuñâ tânnângobapkât den dukumap. Oi Anutu zâk um igikñâ Kaapumgât umñan den ziap, zo nângâmmap.

Anutu zâk nenġâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum nanġâbap.

²⁸ Nen itâ nângâmen. Wan mo wannâ muya-geñġâmmap, zo Anutuñâ kubigi tânnângomap. A umniñandâ Anutu gâsum ândimen, nenġâren yatâ otniñġâmmap. Nen zâkñâ diiniñġâbam nângi zeipkât diiniñġip, nenġâren yatâ otniñġâmmap.

²⁹ A mârur diiniñġâbam nângip, nen nanñanġât tobat utnatkât sâip. Oi a donbepñâ nanñanġât murâp op ândeindâ Yesuñâ âtânin upap. Oi nen zâkkât tobat op ândinatkat sâip.

³⁰ Anutuñâ a kânñan nângâniñġip dâp, nen diiniñġâm tosanin buñ minniñġip. Tosanin buñ minniñġip dâp, nen âsakñâ neule zo nen niñġip.

Kut ñâi ñâiñâ Anutugât bikñan ġâbâ mân mâkâniñġâbap.

³¹ Den zorat topñâ dap dap ziap? Anutuñâ buku otniñġâm galem otniñġâm ândei kâsaninandâ dap op tâmbetnângobap?

³² Anutuñâ nanñâ mân anġân kârip. Nenġât op sângongoi gem moip. Zorat dap nanġe? Yatâ oipñâ kut ñâi ñâi torenñâ niñġâbap mo mân niñġâbap? Niñġâbap.

³³ Anutuñâ buku otniñġâm tânnânġoip, zorat a ikâ zorân Anutugât a ambân ġâkârâpñâ denân

nâmbanbap? Anutu zikṅak tosanij buṅ min-
niṅgip, zorat a ikâ zorâṅ nen tosanijṅgât hâuṅâ
minatkat sâbap.

³⁴ Yesu Kristonâ neṅgât op moip. Oi moibâk
buṅâ. Zâk mumuṅan gâbâ zaat Anutu âsan
bongen zâi tap neṅgât op Anutu den dukumap.

³⁵ Kut ṅâi ikâ zorâṅ Kristogât bikṅan gâbâ
mâkâniṅgâbap? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo
pu mo kanpitâ? Kut ṅâi yatâ zo dap op Kristogât
bikṅan gâbâ mâkâniṅgâbap.

³⁶ Kembugât ekabân den ṅâi itâ ziap, zorat dâp
otniṅgâme. Den zo itâ,
“Kembu, gâgât op sirâmṅâ sirâmṅâ nângome.
Râma kom gaame, zeṅgât tobat yatâ ot-
niṅgâme.”

³⁷ Oi kut ṅâi yatâ zorâṅ mân mem lot
kwatniṅgâbap. Buṅâ. Yesuṅâ umṅandâ
gâsânâṅgomapkât imbaṅâ niṅgi zâkkâren kâtigem
ândim walâmen.

³⁸ Zorat nâ itâ nâṅgan. Mumuṅâ mo
ândiândiṅâ, sumbem a mo bâliṅṅgât a kâukṅâ,
narâk ziren ziap mo bet muyagibap, zorâṅ mo
kut ṅâi ṅâi imbaṅoot, zorâṅ Yesu Kristo zâkkât
bikṅan gâbâ mânâk mâkâniṅgâbap.

³⁹ Anutu umṅandâ gâsunijṅgapkât kut ṅâi ubâ
gâip mo âmbibâ kopgâipṅâ, kut ṅâi zorâṅ mo
zorâṅ Kembuniṅâ Yesu Kristo, zâkkât bikṅan gâbâ
mân mâkâniṅgâbap.

9

*Paulo zâk Yuda a bukurâṅṅâ, zeṅgât op sâknam
nâṅgip.*

¹ Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm den bonnâ sa nânġânek. Kaapumġâ umnan den ziap, zorat nânġi bon uap.

² Yuda a torerâpnâ zengât op umbâlâ op sâknam nânġâm ândiman.

³ Yuda a bukurâpnâ, sâk torerâpnâ, zen Kembugât sinġi upigât opġâ ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ giginġgât nânġa âlip bâbâlaġ opap.

⁴ Zen itâ sâme, “Nen Isirae. Anutuġâ narâpnâ gâsunġip. Oi imbaġâ âsakġâ tirâpnânġoip. Anutuġâ nen sot târotâro op gurumin den sapsunġip. Oi mâte okġanġanatkât mâtâp tirâpnânġoip. Oi kut ġâi niġgâbap, zorat sinġi den kânġan kesap pâroġ den dâtnânġoip.

⁵ Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât kiurâpziġâ.” Yuda a bukurâpnâ zen ziġnġgât yatâ nânġâm sâme. Oi nen nânġen. A bâliġan gâbâ mâkâniġgâbapkât mârûm sâsâġ, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda a zengât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut ġâi ġâi nenġât Kambu, Anutu, zâk sâm âlip kwâkġanġindâ ândim zâimâmbap. Zo perâkġak.

Sinġi âlip mem ândie, zen Anutugât arâp bonnâ.

⁶ Isirae a nâmbutġâ Kembugât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ ziġgit nânġi Anutugât den zo loreip mân sânat. Isiraegâren gâbâ muyagiwe, zengâren gâbâ nâmbutġâ zengât Isirae a bonnâ mân sâsâġ.

⁷ Oi yatigâk Abaramġât kiurâp torenġâ zen kiurâp bonnâ mân urâwe. Oi zorat Kembugât ekabân den ġâi itâ ziap, “Isakagât kiurâp zenġak Abaramġât sinġi upi.”

⁸ Den zorat topnâ itâ ziap. Sâkñâ Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen aksik patânâ Anutugât nan bârarâp urâwe? Bunâ. Sîngi den umñan muyagiwe, zenak Abaramgât kiurâp bonñâ sâsâñ.

⁹ Kembunâ sîngi den Abaram itâ sâm dukuip, “Kendon nâi âki âburem ga ambingâ Sera zâkñâ nanñâ mimbap.”

¹⁰ Oi zorik bunâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekañâ sâkunñâ Isaka, zâk sot ândim katep zagât kâmbokoip.

¹¹⁻¹² Oi katep zagât mân muyagem âlip mo bâliñâ zo mân oitâ Anutuñâ zekât op mamzikñâ itâ sâm dukuip,

“Âtânandâ munñangât kore a op ândibap.”

Zo ko Anutugât den kâtigibapkât nângâm zikñak mem kâsâpzâkom den zo sâip.

¹³ Katep zagât zet orot mâmezikñâ ekñâ mân sâip. Kânñan nângâzikâm yatâ sâip. Zorat den nâi Kembangât ekabân itâ ziap, “Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonnigap.”

Anutu zâk ândiândiniñangât bunâ, um lâklâkñangât op galem otniñgâmap.

¹⁴ Anutuñâ nâi kâsa okñangâm nâi buku okñangip, zorat dap sânat?

¹⁵ “Zo bâliñâ.” Yatâ sânat? Bun kâtikñâ. Zâkñâ den nâi Mose itâ sâm dukuip,

“A nâi birânangâbâ sâm âlip birânangâbat. Ka a nâi tângubâ sâm âlip tângubat. Lumbe okñangâbâ sâm âlip okñangâbat.”

¹⁶ Zorat a umgât mo a orot mâmegât mân sâsâñ. Anutu um lâklâkñangât tânzângozângoñ sânat.

17 Anutuñâ a kutâ Parao den dukuip, zo Kembugât ekabân itâ kulemguwe,

“Nâ gâgâren imbanânâ sâmbuyagia kutsinginâ hân dâp âibapkât sâmbkwânângâgiwan.”

18 Oi zorat Anutugât itâ nângânat, “Zâk a nâitângubâ sâmbtângubap. A nâitum kâtik oik sâitkâtigibap.”

19 Nâ yatâ sa itâ sâmbmâsikâniban? “Yatâ op ko Anutu zâkwangât a nenngât nângi bâliņ uap. Anutuñâ den nâit sâi anâ kwâkâbapkât dâp bunâ.”

20 Den yatâ zo sânanandâ itâ mâsikâgibat, “Gâ wangandâ Anutu den dukuban. Âmaņâ dap op âmaņ tuutuun a itâ dukubap, ‘Gâ wangât yatâ zo muyagenigin.’ ”

21 Âmaņ tuutuun a, zâkdengop mem toren a zengât âmaņ tuubap. Oi torenñâ mem wâu, bâu zengât tuugi nângindâ bâliņ upap?

22 Oi Anutu zâk âmaņ kukņangât bonñâ zorat sinji, zo bet kunzit birâbapkât nângi ziap. Âmaņ zo zengâren kâmbam muyagem kukņangât bonñâ sot imbanânâ muyagei a ambân ikpigât tuubap. Nen zorat dap sânat?

23 Oi âmaņ nâmbutñâ tânzângobapkât sinji, zen kubikziņgâm sumbemân âsak neulenjan tenngâ kwatziņgâbapkât kânjan nângi ziap. Âmaņ zo zengâren neule âlipñâ gom sâmbze ziņgâbapkât diiziņgâm ândiap.

24 Yuda ayâk bunâ. Hân nâin gokñâ ârândân âmaņ um lâklâkņangât op zâkkât sinji utnatkât diiniņgâmap.

25 Zorat Propete Hoseagât ekabân diñâ itâ ziap,

“Kembunâ itâ sap, ‘A kâmut mariziņ mân orâwan, zen nâgât sinġi sâbat. Oi umnandâ mân gâsâzânġowan, zo umnandâ gâsâzânġobat.

²⁶ Oi a zengât nâgât arâpnâ buņâ dâzânġowan, zengât itâ sâbi, ‘Zen Anutu ândiândiņanġât nan bârarâp op ândie.’ ”

²⁷ Oi Propete Yesaianâ den kâtik sâm Isirae a zengât itâ sâip,

“Isiraegât kiurâp zen saruyân sak ziap, zo yatâ donġbep muyagibi. Ka zengâren gâbâ bituktânâ Kembangât sinġi upi.”

²⁸ Kembangât itâ nânġâmen. Kembu zâk a zengât sâm kwâkâmņâ kegâk hâuņâ zingâm nanġâbap.

²⁹ Zorat Propete Yesaianâ den nâi itâ sâip, “Sumbem kâwali a zengât Kembu, zâk mân nânġâniņġi sâi ko kiurâpniņ buņ upe. Mirâ kamânziņ zo Sodom sot Gomora zengât tobat yatâ upe.”

(Anutuņâ kamân zagât zo zikiri bâliņ oitâ sâi kârâpņâ zikesem nanġip.)

Yuda a ziņ târârak utnâ sâm osiwe.

³⁰ Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân nâin gokņâ, ziņ târârak mân ândimņâ tosaniņ buņ utnâ sâm tosaziņ buņ urâwe. Kembangâren nânġâm pâlâtân kwâkņanġâm tosaziņ buņ urâwe.

³¹ Yuda a zen ko Mosegât gurumin den lum târârak utnat sâweņâ gurumin den zo lum osiwe.

³² Zen târârak mân urâwe, zo itâgât. Zen nânġâm pâlâtânziņ buņâ. Zen yen ândim mâmanziņanġât târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân kât zeip, zoren kinziņ luakņime.

³³ Kembangât ekabân dijâ zitâ kulemgune ziap, “Nângâ. Nâ Sion bâknan, Yerusalem kamânân zengâren kât nâi paan. Zoren kinziņ lu-akņibi. Oi kât kâtik nâi paan. Zoren a doņbep patâņâ zâņgobap. Ka nâi zâk nâņgâm pâlâtâņ kwatnibapņâ mân kwak-pap.”

10

Anutuņâ Yuda a tosaziņ buņ upigât mâtâp muyagei Yuda a doņbep ziņ kândâtkuwe.

¹ Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât um-nandâ otnigi zengât op Anutugâren ninâu sâman.

² Zen Anutu kore okņangânam um bâbâlan ândime. Zo ziņgitmanņâ san. Ka zen mâtâp mân ek nâņgâm upme.

³ Zen Anutugâren gâbâ târârak orotņâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziņak târârak utnatkât nepņâ tuume. Anutugât mâteņan tosa buņ orotņangât mâtâp, zo mân ek nâņgâm Kristo kândâtkuwe.

⁴ Nen ko itâ nâņgen. Aņâ nâņgâm pâlâtâņgât opņâ tosanin buņ muyaginatkât Kristoņâ gurumin dengât mâtâp dooņgoip.

⁵ Mosenâ gurumin denân den nâi itâ kulemgop,

“A zen gurumin den lum nanğâm târârak op ândiândi muyagibi.”

⁶ Nâņgâm pâlâtâņgât tosa buņ orotņangât den ko itâ ziap,

“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Nâiņâ sumbemân zâimņâ Kristo diim gibap?’

⁷ Mo nâinâ âmbi geimnâ Kristo mumunâ zengâren gâbâ diim kopgâbap.’

⁸ Yatâ bunâ.”

Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,
 “Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nângânângâgan ziap.”

(Zo nângâm pâlâtângât den kwâkâm zingâmen, zorat sâsân.)

⁹ Yesu, zâk Kembunâ. Den zo lâugan zimhap oi Anutuñâ Yesu mumunân gâbâ mângaip, zorat umgandâ nângi bon opmap oi ko âlip op sumbe-mgât sinji upan.

¹⁰ Nen itâ nângâmen, “Umñâ Yesu nângâm pâlâtân kwap tosanij bun utnat. Oi lâuninândâ Yesu Kembuninâ sâmñâ sumbe-mgât sinji utnat.”

¹¹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemguwe,

“Nâi zâk Kambu nângâm pâlâtân kwâkñangâbapñâ kwakmak mân upap.”

¹² Âlip nângen. Yuda a sot hân nâin gok nen kânok uen. Kambu, zâk kânok kambu otningâm ândimap. Kambu zâk hâtubâtu mân otningâmap. Oi zâk konsâmen dâp, nen umgât gom sambe zo ningâmap.

¹³ Zorat Kembugât ekabân itâ sâsân,
 “Kambu konsâm ândibi, zen Kembunâ bâlijan gâbâ mâkâzingâbap.”

¹⁴ Ka a zen ko zâk mân nângâm pâlâtân kwâkñangâmñâ dap yatâ konsâm ândibi? Oi a zen topñâ mân nângâmñâ dap op nângâm pâlâtân kwâkñangâbi? A nâinâ Anutugât sinji den mân dâzângoi ko dap topñâ nângâbi?

15 Oi Anutuᅇa a mân sângonzâᅇgoi dap op âi sinᅇi dâzâᅇgobi. Zorat Kembangât ekabân den kulem ᅇai itâ ziap,
 “Sinᅇi âlip sâsâᅇ a, zengât kinziᅇ kwamitᅇa nâᅇgâm ko nâᅇgâne âlip upap.”

Anutuᅇa Yuda a sâᅇ osiziᅇgip.

16 Sinᅇi âlip zo Yuda a nâmbutᅇandâ nâᅇgâm mân luwe. Zorat Propete Yesaianâ itâ sâip,
 “Kembu, sinᅇi den sâindâ mân nâᅇgâne.”

17 Zorat op itâ nâᅇgâbi. Nâᅇgâm pâlatân, zo den sinᅇi sâsâᅇaᅇgât bonᅇa. Oi den sinᅇi âragumen, zo Kristogât sinᅇi âlip den.

18 Itâ sâᅇ mâsikâziᅇgan. Zen sinᅇi âlip den zo nâᅇgawe mo buᅇa? Zen nâᅇgawe. Den ᅇai itâ ziap,
 “Kembangât denᅇa hân dâp âim naᅇgip. Oi diᅇandâ hân muruk toren toren âim naᅇgip.”

19 Dum mâsikâziᅇgâm san. Isirae a zen dâᅇ nâᅇgâm kwâtâtiwe mo buᅇa? Kâdom Moseᅇa den ᅇai itâ kuleᅇgoi nâᅇgawe,
 “Kembuᅇa itâ sap, ‘A yenᅇa, hân ᅇain gokᅇa kâmut ᅇai diiziᅇga Isirae zen nâᅇgâne bâliᅇ oi um kâlak otziᅇgâbi. A kwakmak kâmut zo diiziᅇga zen ek kuk upi.’ ”

20 Bet Propete Yesaianâ kengât buᅇ den yâmbât itâ sâip,
 “Kembuᅇa itâ sap, ‘Mân kârunim ândiweᅇa muyaginiwe. Topᅇa mân sâᅇ kârum ândiwe, zen mâte otziᅇgâwan.’ ”

21 Ka Isirae a zengât Kembuᅇa den ᅇai itâ sâi kuleᅇguwe,

“Nâ a kâmut zâizâiņ sot den kukuņ zi, zen hârâņsâm narâk kârep ândinetâ nâgâren gabigât kwâbâlap tuum ândiwan.”

11

Isirae a nâmbutņandâ um kâtik utnetâ Anutuņâ nâmbutņik gâsuziņgip.

¹ Oi zi den ñâi mâsikâziņgan. Anutuņâ Isirae arâpņâ birâziņgip? Buņâ. Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât kiun, Benyamingât kâmurân gokņâ.

²⁻³ Anutuņâ kânņan nâņgâniņgip, nen mân birâniņgip. Zen Propete Eliagât den siņgi ñâi Kembugât ekabân ziap, zo sâlâpkume mo buņâ? Propete Elia, zâk Isirae a zengât tosaziņangât den sâm Anutu itâ sâm dukuip, “Kembu, zen Propete arâpkâ zâņgom naņge. Gâgât siņgi sâm nalemm pâpanņâ zo kom kândaņâwe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.”

⁴ Propete Elianâ yatâ sâi Anutuņâ den dap mâburem pindip? Zo itâ, “Nâ a 7 tausen yatâ aņgân kârâziņga lopio kutņâ Baali, zâkkâren mân âi pindiņsâwe.”

⁵ Oi narâk zi yatigâk Anutuņâ um lâklâkņangât opņâ Isirae zengâren gâbâ a bituktâ mem sâlâpzâņgoi arâpņâ op ândie.

⁶ Zen orot mâmeziņangât buņâ. Zikņâ um lâklâkņangât op gâsuziņgâm tânzâņgoip. Yatâ mân oi sâi tânzâņgozâņgoņangât bonņâ mân âsagebap.

⁷ Oi dap dap? Isirae a kut ñâi zo muyaginat sâwe, zo mân muyagiwe. Anutu zikņak nâņgâm

gâsum sâlâpzânḡoip, zeḡak kut zo muyagiwe. A nâmbutḡâ umziḡ kâtigeip.

⁸ Zorat op Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap,

“Anutu zâk umziḡ mem gulipkoip. Sinziḡ kwâtepkuiḡ. Kindapziḡ mem dooḡgoip. Yatâ otziḡḡi ândiweḡak ândim ge.”

⁹ A kutâ Dawidiḡâ itâ sâm kulemgoiḡ,
 “Zen Kembugât den sâtḡak lum sii naleḡ nime, ka umziḡandâ Kembu kândâtḡkume. Zorat op ko zen sii naleḡ ninetâ kâsaziḡ ganetâ parâtâk pambi. Hânân gei zânḡoi hâuḡâ takâziḡḡâbap.

¹⁰ Gâ sinziḡâ kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtziḡ mem namuḡna kâriḡḡoḡ ândibi.”

Oliwa nagân bâranḡâ ḡâi mem ga târokwâip.

¹¹ Oi den ḡâi mâsikâziḡḡan. Isirae a zen kârân kinziḡ luakḡem hânân gei tâmbetagoḡe? Yatâ buḡâ. Zen kubikkubik kândâtḡkune a hân ḡâin gokḡâ zeḡḡât siḡḡi oip. Oi hân ḡâin gokḡâ zen nânḡâne Isirae a ziḡâ ziḡḡit umbâlâ upi.

¹² Isirae a zen Kembugât den kândâtḡkune a hân ḡâin gokḡâ zen nânḡâm lum âlip urâwe. Yatâ utne Isirae a kâmut zen bet umziḡ melân Kembu sot pâlatân utne bonḡâ doḡbep walâwalân muyageziḡḡâbap.

¹³ Hân ḡâi gokḡâ zen den zi dâzânḡua nânḡânek. Nâ hân ḡâin gokḡâ zeḡḡât Aposolo ândimanḡâ nepnâ tuum kwâtâteman.

¹⁴ Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torerâpnâ aleziḡḡa nâmbutḡandâ umziḡ melân âlip upi. Hân ḡâin gok zen siḡḡi âlipkât bonḡâ muyagine Isirae

a nâmbutņâ ziņ ek nâņgâm zo yatik minâ sâmbumziņ melâņbi.

15 Anutuņâ Isirae a birâziņgi hân nâin gokņâ zen Anutu sot buku ue. Oi bet Anutuņâ Isirae a dum gâsuziņgi ko mumuņan gâbâ zaatzaatņâ yatâ upi.

16 Kândom Kembugât siņgi pâpanņâ oi ko du ombenān âsagine zo yatik zâkkât siņgiyak pâpanņâ. Oi nak topņandâ hâlâlu zei nak bâranņâ sot bonņâ zet yatik hâlâlu zimbabot.

17 Oi Anutuņâ kamân Oliwa nagân bâranņâ nâmbutņâ mânâņgât birâm zorat gebâgân uliņņâ barin gâbâ gâ târokwatgigip. Oi Oliwa ândâņâ kelâk toonandâ tângogip.

18 Gâ bâranņâ sâņgiņâ zengât nâņgâna gigiņ oi sâkkâ mân mem zâiban. Yatâ opapkât itâ nâņgâ. Gâņâ ândâņâ mân tângum nalem pindâmat. Zâkņâ tângom nalem gimap.

19 Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ sâban? “Anutuņâ nâ târokwatnibapkât bâran sâņgiņâ mânâņgâtziņgâm birâziņgi.”

20 Den zo bonņâ. Zo siņgi âlip birâm ândiwegât mânâņgât birâziņgi. Gâ ko nâņgâm pâlatâņgâņgât op zâk zengât kinkin gebâgân kinzat. Zorat gâ sâkkâ mân mem zâim diim gem ândiban.

21 Anutuņâ Oliwa bâranņâ sâņgiņâ zâizâiņâ, zo mânâņgât birip. Oi zo yatik gâ zâizâiņ op ândina mânâņgât birâgibap.

22 Zorat gâ Anutu um lâklâkņangât op tângogip sot um kâtik urâwe, zen hâuņâ ziņgi. Zorat mân nelâm gobap. Um kârâpņangât bonņâ, zo siņgi

âlip kândâtkuwe, zengâren muyagemap. Oi um lâklâkņangât bonņâ gâgâren muyagiap. Oi gâ zâk sot pâlâtâņ op ândina bonņâ âlip zemgibap. Yatâ mân upan zo ko mânâņgâtņâ birâgibap.

²³ Oi bâranņâ sâņņiņâ zen um kâtikziņâ birâne Anutuņâ dum zagâtņâ târokwatziņgâbâ sâm âlip upap.

²⁴ Oi barin gâbâ Oliwa nak bâranņâ kamângât Oliwa nagân târokwâkwatņâ, zo mân orotņâ. Ka Kembuņâ barin gâbâ Oliwa bâranņâ mingimņâ kamângât Oliwa nagân târokwatgigip. Kamân Oliwa zikņâ bâranņâ mânâņgârip, zo târokwatziņgâbâ sâm mân kwakpap. Zo kegâk târokwatziņgâbap.

Anutuņâ a topņâ topņâ tânzângobapkât nâņgâmap.

²⁵ Bukurâpnâ, zen kwakņâ ziiņâ nâņgânâņgâyân siņgi âlibân bagim nâņgâm gulipkubegât den tikņâ zi sapsum ziņgâbâ. Isirae a nâmbutņâ zen um kâtik op ândine hân ñâin gokņâ zen siņgi âlipkât bagine tengâziņ mârumņan sâip, zo dâpņan op naņgâbap.

²⁶ Bagine Isirae a kâmut bagim âlip op naņgâbi. Kembugât ekabân diņâ itâ kulemgune ziap.

“Sion bâkņan, Yerusalem kamânân gâbâ kubikkubikniņâ muyagem Isiraegât kiurâp zengâren bâliņâ ziap, zo gâbarei âibap.

²⁷ Yatâ oi nâ bâliņâziņ saņgonņâ zen sot târotâro upat.”

²⁸ Hân ñâin gokņâ, zen siņgi âlibân bâgibigât Yuda a ziņ narâk ziren Anutugât kâsa yatâ op ândie. Ka Anutuņâ Yuda a sâkurâpziņ mem

sâlâpzânngoipkât Anutugât umñandâ zenğâren patâ oi ândie.

²⁹ Anutu zâk buku orotñangât den sot di-izingâzingânangât sâi den zo mân loribap.

³⁰ Hân ñâin gok, zen mârumñan um kâtik op ândiwe. Bet, nârâk zi Isirae a zen um kâtik utne ko hân ñâin gokñâ zen Anutuñâ tânzânguap.

³¹ Zo yatik Yuda a zen um kâtik op ândimñâ birânetâ ko Anutuñâ tânzângobap.

³² Anutu zâk a aksik patâ bet tânzângobapkât op nângâmñâ nângâzingi bâliñandâ saazingi den ku a op ândie.

Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkñangânat.

³³ Opon, Anutu zâk sîngi âlipkât gom sambe tâtalek zemñangap. Zâkkât nângânangân, zo dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Zâkñâ walâningâm nângap. Den sâm kwâkâmap, zorat dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Nep tuutuunangât mâtâp, zo dap yatâ nângâm nanğânat?

³⁴ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Kembugât umñan den ziap, zo a neğgâren gâbâ ñâinâ mân nângâm kwâtâtimap. Zâkñâ den ñâi sâi ko dap op beknan mem sânat?”

³⁵ Nâinâ Kembuñâ kut ñâi ñâi pindip, zorat tosanâ zei ma ko mâkâbap?”

³⁶ Zâkñâ a sot kut ñâi ñâi aksik patâ muy-geñingip. Zâkñâ imbanâ niñgi ândimen. Oi zâkkât sîngi op ândimen. Zâk mariniñâ sot kembu patâniñâ ândiap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñangindâ târokwâi zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

12

Um sâkniñâ Anutugâren pâindâ zimbap.

¹ Bukurâpnâ, Anutunâ umâlipnangât op tânnângoipkât kindap pâron den dâzângua nângânek. Mârumnan sii nalem mo zuu bâu Kembugât sinji sâm om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziñ Anutugâren panetâ zeï egi âlip nâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonnâ oknangâm ândibi.

² Oi ândi mâmanziñandâ um kâtik zengât tobat yatâ mân upap. Zen um nângânângâziñ Anutugâren pane zeï kubikziñgi tobat nâi upi. Zen yatâ utne Anutu diñangât dâp mâtâp âlipnâ sot târâraknâ zo ek nângâbi.

Nep sâm niñgip, zo yatik tuum ândinat.

³ Kembunâ tânnogipkât nâ den sa zen aksik nângânek. Gâ Kembugât sinji ândiat. Ka gâ gikanğât nângâna zâizâiñ mân upap. Anutunâ nepkât imbanâ gigip, zorarâk nângâm tuum ândiban.

⁴ Itâ nângâmen. Sâk bonniñâ kânok. Ka kore orotnâ donbepnâ nep top topnâ tuume.

⁵ Oi torennâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwâindâ bonniñâ kânok uap. Kristo zâk kâukniñâ uap. Oi nen kiñ bik op ândim tânagomen.

⁶ Sinji âlipkât imbanâ top topnâ niñgip, zo tânnângom niñgip dâp zem ariap. Oi zo wâratkum nepnâ tuunat. Zorat a nâi, zâk Kembugât den sâm muyagibapkât imbanâ zemñangap oi ko nângâm pâlâtânâ tâkñangap dâp Kembugât den sâbap.

⁷ Nâi zâk kore orotņangât nep tuubapkât imbanjâ zemņâņgap oi ko nep zo tuum ândibap. Oi nâi zâk den kwâkâm zingâ nep tuubapkât imbanjâ zemņâņgap oi ko zo yatik tuubap.

⁸ Um bâbâlanj kwatziņgâziņgâņ den sâmap, zâk zorat imbanjâ zemņangâbabân sâbap. Nâi zâk kât sikum ziņgâziņgâņangât imbanjâ zemņâņgap, zâk umņâ diim gem umâlip op tuubap. Nâi zâk a sâtņâ ândibapkât sâm pindâpindâņ, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Nâi zâk tânzâņgobapkât imbanjâ zemņâņgap, zâk umbâbâlanjâk upap.

Lumbenangât den.

⁹ Buku orot zo sâkņandik mân upi. Umņâ gâsâyagom upi. Orot mâme bâliņâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipņâ, zorik upi.

¹⁰ Zen buku bonņâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpgangât nâņgâna mân giginj upap.

¹¹ Zo um bâbâ lolot buņâ. Kâtigem ândibi. Kaapumgât op umziņâ zaatpap. Yatâ op um bâbâlanj op Kembu kore okņangâbi.

¹² Kembuņâ sumbengât siņgi kwatziņgip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknam muyageziņgi zorat sâm âkon mân upi. Um bâbâlanj op âsâbâņ ninâu sâm ândibi.

¹³ Kembugât kâmurân gokņâ nâmbutņâ zen kut nâi nâi kârum ândine betziņan mimbi. A lombanjâ zengâren gane kianj kubik zâmbanbi.

¹⁴ Kâsaziņ sâm bâliņ kwatziņgâne zengoot mâsop den sâm dâzâņgobi. Lâuziņan gâbâ sât den buņâ, mâsop denâk gibap.

15 A nâmbutņandâ sâtâre utne zen yatik târokwatziņgâm upi. Umbâlâ op isene zen yatik târokwatziņgâm isebe.

16 Umziņ mâpotne kânogâk zei ândibi. Ziiņaņgât nâņgane zâizâiņ mân upap. Nâņgânâņgâziņaņgât nâņgâne zâizâiņ mân upap. Oi zen a giņiņâ buku otziņgâbi.

17 Nâi zâk kut bâliņ otgigi hâuņâ mân okņaņgâban. A ziņ mân orotņâ otziņgâne buku otziņgâbi. Zen yatâ op ândim a ziņ zengât nâņgâne âlip nâi upapkât nâņgâmņik upi,

18 Zen a pisuk patâ zen sot lumbenâ op ândibigât kâtigibi. A ziņ kâsa otziņgâne lumbenâ den sâm dâzâņgobi.

19 Bukurâpnâ, a ziņ kut nâi mân orotņâ otziņgâne hâuņâ mân otziņgâbi. Hâukâu mân upi. Tosa zo Kembugât kukņaņgât siņgi pane zimbap. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembuņâ itâ sap, “Tosa mâkâmâkân, zo nâgât nep. Hâuņâ ziņgâziņgân, zo ninak ziņgâbat.’ Kembu zâk yatâ sap.”

20 Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât moi nalempindâban. Toogât nâņgi too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp kâukņâ kwâkņan pâna simbap yatâ upap.

21 Bâliņandâ mân mem gei kwatgibap. Buņâ. Gâ âlip op bâliņâ mem gei kwâpan.

13

Hân a kutâ, zengât den.

1 A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtņâ zengât den lum ândibi. A kutâ nep, zo Anutugâren

gokñâ. Hân a kuta sot a sâtñâ zen Anutugât sâtkât ândie.

² Zorat ñâi zâk a kutâ zengât den birâm Anutugât den yatik birâbap. Oi den birâbi, zen yatik hâuñâ mimbi.

³ Orot mâmeziñ âlipñâ zen a kutâ zengât kenğât mân upme. Bâliñâ upme, zen ko a kutâ zengât kenğât upme. Zorat gâ kenğât buñ ândibâ sâm ândi mâmangâ kubikñâ âlipñâ op ândiban. Gâ yatâ otna a kutânâ gâgât nângâgigi âlip upap.

⁴ Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Ziñâ gâlem otginetâ âlip ândibangât sâm ziñgip. Zen kâmbam hâuñâ lanj mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore a. Bâliñ mâme zengâren nep tuum hâuñâ ziñgâbi. Zorat gâ bâliñ upan zo ko kenğât upan.

⁵ A kutâ zengât dinziñâ lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât kenğârâk buñâ. A kutâ dinziñ lulunangât nângindâ mâtâp âlip ñâi opmap. Zorat op ko mâtâp zo lân ândinat.

⁶ Anutuñâ galem a sot a kutâ nep sâm ziñgip, zen nep zo tumegât op kât zengâren pame.

⁷ Zen kut ñâi ñâi sâsâñ dâp otziñgâbi. Kât sikumgât sâsâñ, zo kât ziñgâbi. Kore otziñgâbigât sâsâñ, zen kore otziñgâbi. Hurat kwatziñgâbigât sâsâñ, zen hurat kwatziñgâbi. Dinziñ lubigât sâsâñ, zen dinziñâ lubi.

Kembugât den lum buku op tânagonat.

⁸ Kut ñâi yenñangât tosa mâkâne âkâbap. Buku orañgâm ândibigât sâm ziñgip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Ñâi zâk a toren buku otziñgâm ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsâñ.

⁹ Gurumin denân den itâ ziap, “Ap ambin zet mân birâyangâm âbânaŋgâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A nâigât kut nâi laŋ mân mimban.” Zo sot den kâtik nâmbutnâ mâpotnâ kâuknâ itâ sâsâŋ, “Gikaŋgât otgimap, zo yatik a torennâ zenŋât otgibap.”

¹⁰ Buku op ândibapnâ a nâi bâliŋâ mân oŋaŋgâbap. Zorat nâi zâk buku otziŋgâm ândibapnâ gurumin den lum naŋgâbap sâsâŋ.

Nen târâragâk ândinat.

¹¹ Zen narâk zirat topnâ nâŋgâm ândie. Umanân gâbâ zaatpigât narâk mâte uap. Mârum siŋgi âlip topkwap nâŋgâwen, narâk zoren sumbemân zâinatkat narâk kêrep zeip. Zi ko narâk pânkânok uap.

¹² Mârum haŋsâbâmap, zorat nâtâtikkât orot mâme bâliŋâ zo birâm âsaknaŋgât hâmbâ âbum kâsaniŋ Sataŋ, zâkkât kâmut zen sot agom kinat.

¹³ Sirâmŋât siŋgi op nâtâtikkât orot mâme bâliŋâ zo birâm târârak ândinat. Too kâtik nem umgulip orot sot laŋ ândiândiŋ sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi.

¹⁴ Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlâtân op ândibi. Oi um sâkziŋan âkŋâle bâliŋâ muyagem bâliŋan diiziŋgâbâ sâi mân nâŋgâm kândâtkubi.

14

Siŋgi âlip doŋbep mo bituk zemningap, nen ârândân Kembugât siŋgi ândinat.

¹ Siŋgi âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otziŋgâbi. Den topnaŋgât sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi.

² A nâmbutņâ ziņâ nâņgâ kwâkâ buņâ nalem top top nime. Oi a nâmbutņandâ nalem nâmbutņâ mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime.

³ Nâi zâk nalem top top nemapņâ bukuņâ nalem toren mân nemap, zâkkât nâņgi giginâ mân upap. Oi nâi zâk nalem nâmbutņâ mân nemapņâ bukuņâ nalem top top nemap, zâkkât nâņgi mân bâliņ upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat.

⁴ Zorat itâ sa nâņgânek. Gâ wangandâ a nâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patâņņgât mâteņan upap. Oi zâk mân loribap. Patâņâ Anutu, zâkņâ tâņgoi kâtigem kinbap.

⁵ Oi sirâmgât zo yatik a nâmbutņandâ itâ nâņgâme, “Sirâm kânok, zo Kembugât siņgi.” Yatâ nâņgâm kendon tapme. A nâmbutņâ, ziņ ko sirâmgât itâ sâme, “Sirâm zo tirik buņâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nâņgânek. Sirâm nâiņâ mo nâiņâ, yatâ mo yatâ upâ sâm, nâņgâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot.

⁶ Nâi zâk sirâm kânokkât nâņgi zâizâiņ oi kendon tâpmap, zo Kembugât op opmap. Oi a nâi zâk nalem top top nemap, zo Kembugât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmņâ nemap. Oi a nâi zâk nalem toren mân nemap, zâk Kembugât op opmap. Zâk Kembugâren sâiwap sâm dukumap.

⁷ Âlip nâņgen. Neņgâren gâbâ nâiņâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zengât mân nâņgânâņgâ op zikņņgârâk nâņgâm ândibap? Oi dap op zikņņgârâk nâņgâm mumbap? Nen Anutugât

siŋgi op ândimen sot mumen.

⁸ Ândiândi, zo Kembugât op ândimen. Mumu, zo Kembugât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembugât siŋgi op utnat.

⁹ Zorat op Kristonjâ mumuŋâ sot gwâlâ ârândân kembu otningâbapkât momŋâ mumuŋan gâbâ zaarip.

¹⁰ Kristo zâk Kembu patâniŋ ândiap. Zorat den ŋâi mâsikâziŋga dâtnonek, “Gâ wangandâ bukuganġât den sâm kwâkâban? Mo gâ wangandâ bukuganġât nânġâna gigiŋ upap?” Nen aksik patâ Kembugât mâteŋan kirindâ nenġât den sâm kwâkâbap.

¹¹ Kembugât ekabân den ŋâi itâ kulemgune ziap,

“Kembuŋâ itâ sap, ‘Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topŋan gam siminiziŋ lim kwap pindiŋsânibi. Oi aksik patâ zen lâuziŋandâ sâm âlip kwatnibi.’”

¹² Zorat nen nânġen. Nâran nen aksik patânjâ Anutugâren pindiŋsâm topniŋ sânatkât sâm niŋgip.

¹³ Zorat op ko nen buku zenġât den hâuŋâ mân sâm kwâkânat. Buŋâ. Nen itâ utnat. Nen buku nâmbuŋjâ umgulip kwatziŋġindâ Kembugât mâtâp walâbegât op nânġâmŋik ândinat.

¹⁴ Nâ Kembu Yesu sot pâlâtâŋ op ândimanŋâ itâ nânġâm kwâtâtian. Nalem ŋâi mo ŋâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka ŋâi zâk nalem laŋ nem sumunkubat sâm laŋ nimbap, zâk perâkŋak um sumun upap.

15 Oi itâ nângan. Gâ naleme nâi nena bukugandâ geknâ nângi mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Buñâ. Gâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkât Kristonâ zâkkât op moip. Gâ zorat nângâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban.

16 Zen kut nâi orotnangât nângâne âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutnandâ sâm bâlin kwatzingâbegât galem orangâm ândibi.

17 Anutugât um topnan ândiândin, zo dap yatâ? Zo sii naleme nemnik ândiândin? Buñâ. Um hâlâlu sot um lumbenâ sot Tirik Kaapungâren gâbâ gâi sâtâre op ândiândin, zorânâ bonnâ.

18 A zen yatâ zo ândim Kristo kore oknangânetâ Anutuñâ zingiri âlip upap. Oi a zinâ zengât nângâne dâp upap.

19 Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkat kâtiginat.

20 Gâ nalemgât opnâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii naleme aksik zo âlipnik. Ka nâi zâk nemnâ nâmbut tâmbetzângobapkât nep tuubap, yatâ nângâm nei bâlin upap.

21 Gâ bukugâ kâsa oknangâbatkât zâkkât op naleme, wain too mo wan wan zo birâna dâp upap.

22 Gâ kut yatâ zo orotnangât um salek ziap, zo Anutu mâtenan mem ândina gikanâk zimbap. Zorat nâi zâk naleme nemap mo kut nâi nâi opmap, zorat um zâgât mân upap. Sâtârenjoot upap.

23 Nâi zâk um zâgât op naleme nei bâlin upap. Zâk nângâ kwâkâ op lan nei bâlin upap. Wangât, zâk nângâm pâlâtân kwâknan mân uap, zorat. Kut nâi zo mo zo nângâm pâlâtân kwâknan mân oindâ

tosanjoot upap.

15

Yesugât tobat op niij nângânângâyân mân ândinat.

¹ Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diizingânat. Oi nen niijangârâk nângânângâyân mân ândinat.

² Nen bukurâpniņ zengât nângâm ândim âlip upi sot siņgi âlibân kâtigibigât betziņan minat.

³ Kristo zâk yatik zikņangât nângânângâ mân ândeip. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Kembu, gâ sâm bâliņ kwatgiwe. Zengât sâm bâliņâ zo nâgâren zariap.”

⁴ Mârumņan den sâm Kembugât ekabân kulemguwe, zo nen siņgi âlip top nângânatkât urâwe. Den zorâņ mem kâtikņan kwatniņgi kut nâi siņgi kwatniņgip, zorat um bâbâlaņ op nângânângâ ândinatkat kulemguwe.

⁵ Zengât op Kembugâren itâ sâm ninâu sâman, “Mem kâtikņan kwatniņgâmap, um bâbâlaņ orotņangât mariņâ, zâkņâ diizingi Yesu Kristogât op um kânok op ândibi.

⁶ Oi umziņ sot lâuziņ mindui Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâņâ Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkņangâbi.” Zen yatâ upigât Kembugâren ninâu sâman.

Umņâ gâsâyagom ândibi.

⁷ Zorat op Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât Kristoņâ umņandâ gâsuziņgip. Oi zen yatigâk umņâ gâsâyagom ândibi.

8 Nâ itâgât dâzânguan. Anutuñâ sâkurâpninâ kut nâi nâi zingâbapkât sinji den dâzângoip, zo bon upapkât Kristo zâk Yuda a nenġât kore a op ândeip.

9 Oi Anutuñâ hân nâin gok zen tânzânġoi sâm âlip kwâkñanġâbigât yatâ oip. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,
 “O Kembu, nâ hân nâin gok zenġâren sâm âlip kwatgim kep mimbat.”

10 Oi den nâi itâ ziap, “Hân nâin gokñâ, zen Anutuġât kâmut zen sot sâtâre upi.”

11 Oi den nâi itâ ziap,
 “Hân nâin gok, zen aksik Kembu sâm âlip kwâkñanġâbi. A hânñâ hânñâ, zen zâk sâm âlip kwâkñanġâbi.”

12 Oi Propete Yesaianâ den nâi itâ kulemgoip,
 “Nak tâtopñan kâmñâ, Yesegât kiun, zo takâm, zâk a hânñâ hânñâ zenġât kembu patâ op kembu otzingâbap. Oi hân nâin gokñâ zen zâkkâren nânġâm pâlâtân kwâkñanġâbi.”

13 Nâ zenġât op ninau sâm itâ sâman. “Nânġâm pâlâtânġât mariñâ, Anutu, zâkñâ diizingi nânġâm pâlâtân kwâkñanġâm lummbenâ op sâtâre kwâkñan ândibi. Yatâ op ândine Tirik Kaapumñâ imbanâ zingi bet muyagibap, zorat nânġâm um bâbâlan op ândibi.” Zenġât nânġâm yatâ ninâu sâman.

Paulo nepñanġât den.

14 Bukurâpnâ, zenġât nânġa âlip uap. Zen âlip ândim sinji âlipkât topñâ nânġame. Oi sinji âlip ziiñak âragunâ sâm mân kwakpi.

15 Oi nâ Anutuŋâ nep sâŋ nigipkât den nâmbutuŋâ kenġât buŋ dâzâŋgom kulemgum ziŋgan. Zen siŋgi âlip nelâmzâŋgobapkât kulemgum ziŋgan.

16 Yesu Kristo, zâkŋâ nâ um kâtik siŋgi âlip dâzâŋgobatkât kore a nâbarip. Kembuġât tirik namâ ġâlem a ziŋ Kemu kore okŋaŋġâme. Oi nâ zo yatik Kemu kore okŋaŋġâm siŋgi âlip a um kâtik dâzâŋgoman. Nâ Anutuġât siŋgi âlip nep tuuga Tirik Kaapumuŋâ um hâlâlu kwatziŋgi Kemuġât siŋgi op ândibi.

17 Nâ Yesu Kristo sot pâlatâŋ op Anutu kore okŋaŋġâm nep zo tuuman, zorat nâŋġâm sâtâre opman.

18 Nep zo ninak mân tuubam yatâ. Yesu Kristoŋâ mam otnigi a hân ŋâin gokŋâ zen siŋgi âlip nâŋġâm lubiġât lâunandâ sot bitnandâ nep tuuwan. Yesu Kristoŋâ mân mam otnigi nep tuuwan sâi ko dap yatâ sâŋ sâtâre sâbam?

19 Nâ Tirik Kaapumuġâren ġâbâ imbaŋâ mem Yerusalem kamânân ġâbâ topkwap kulem sot sen mârât tuum âim Kristoġât siŋgi âlip pisuk, zo a hân dâp dâzâŋgom aria Ilurikoŋ hânân âi âkip.

20 Oi a nâmbut ziŋ tuuweyân tuubamġât Kristoġât kut siŋgi mân arip, zoren uŋakŋan âibatatkât otnigip.

21 Kemuġât ekabân den kulem ŋâi itâ ziap, zorat dâp opman,
 “Kemuġât den siŋgiŋâ mân dâzâŋgowe, zen zo nâŋġâbi. Oi siŋgiŋâ mân nâŋġâwe, zen topŋâ nâŋġâbi.”

Paulo zâk Roma kamân walâm Sipeŋ hânân

âibam sâip.

²² Nâ yatâgât Roma kamânân goknâ zengâren gâbam narâk dâp kwakman.

²³ Ândim gâwan, zo zengâren gâbat sâm umnandâ nângâm ândiwan. Zi ko hân torenge zi nep tuuman, zo âkap.

²⁴ Zorat Sipen hânân âibam zengâren gâbatkât nângan. Ga zen sot tâtat mâme op ko umâlip op a nâmbutnandâ zengâren gâbâ betnan sâne Sipen hânân âinat.

²⁵ Kândom nârâk ziren ko Anutugât sinji a kât betziņan mimbam Yerusalem kamânân âibâman.

²⁶ Makedonia sot Grik hânân Kembugât kâmut ziņ Yerusalem kamânân Kembugât sinji a nâmbutnâ kanpitâ ândie, zen kât betziņan minam sâm kâtigiwe.

²⁷ Zen um bâlâlâņ op kât mindunetâ dâp oip. Wangât, hân nâin goknâ zen Yuda a zengâren gâbâ sinji âlip miwe, zorat tosa zengâren ziap. Oi tosa zo mâkâbigât sâkkât kut nâi nâi ziņgâne dâp upap.

²⁸ Den zo bon oi ninak mem âim Yerusalem kamânân ziņgâmņâ âburem Roma kamân mâirâp zengâren gâbat. Zengâren ga tapņâ Sipen hânân âibat.

²⁹ Nâ it nângan. Nâ zengâren gâbam bet bâsaņ mân gâbat. Kristogâren gâbâ mâsop den yâmbâtņâ mem ga ziņgâbat.

Paulo zâkkât op ninâu sâbigât kulemgum ziņgip.

³⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât op sot Kaapumņâ buku orotņangât den

umniņan pâmapkât kindap pâron den dâzângobâ. Zen nâgât op Anutugâren donbep ninâu sâbi.

³¹ Betnan mine Yudaia hânân Yuda a bitziņan gâbâ mākânibap. Oi Yerusalem kamânân Kembugât siņgi a kut zo ziņga umâlep upi.

³² Zorâņâ bet Anutuņâ nâņgi umâlibân zeņgâren gam zen sot tap umnâ sânduksâbap.

³³ Um lumbe mariņâ, Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâkņak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zeņgât nâņgâm ândeip.

¹ Ambân bukuniņâ Poibe, zen zâkkât topņâ mân nâņge, zorat nâ zâkkât itâ sa nâņgânek. Zâk Keņkerei kamânân kâmut betziņan mem ândimap. Zorat zâk zeņgâren gâi buku okņangâbi.

² Zen Kembugât siņgi ândienâ Kembugât op buku op beķņan mimbi. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okņangi nâņgâņangâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutņâ donbep kore otņingâm ândeip.

³ Oi Pirisila sot Akwila, Yesu Kristo nepņangât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nâņgânâņgânâ zekâren ziap.

⁴ Zet nâgât op sâkziķangât keņgât mân urâwet. Zorat nâyâk buņâ, kamân dâp Kembugât siņgi a zen sot zekât op umâlip nâņgâm ândien.

⁵ Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâm sâtâre otziņan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukᵇan kândom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nânġâmᵇnik ândian.

⁶ Maria zâk yatik sâtâre okᵇânġan. Zâk zeᵇġâren nep doᵇbep patâ tuugip.

⁷ Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândân nâambarâwe, zekât nânġâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zeᵇġât kâmurân ândiwet. Nâ mârur Kristo buᵇ ândiwanân zet Kristogât a urâwet.

⁸ Bukunâ Ampiliato, zâkkât nânġa âlip opmap. Kembuġât op zâkkât nânġâman.

⁹ Urbano, Kristogât nebân berân mianġâwet sot bukunâ Sitaki, zet sârn âlip kwatzikan. Zo dâzâkonek,

¹⁰ Apele, Kristogât a bonᵇâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zeᵇġât sârn âlip kwatziᵇan.

¹¹ Yuda a bukunâ Herodion sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutᵇâ Kristogât siᵇġi ândie, zeᵇġâren umnâ kinzap.

¹² Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembuġât op nep patâ tuuwet sot Peasi zâk Kembuġât op nep yatik tuugip. Zen sârn âlip kwatziᵇan.

¹³ Kembuġât a âlipᵇâ Rupu sot mamᵇâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamᵇâ zâkᵇa mam otnigip.

¹⁴ Asiᵇkiritto, Philegoᵇ, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziᵇ sârn âlip kwatziᵇan.

¹⁵ Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponânġa Olimpa sot Kembuġât siᵇġi a ambân zen sot ândime, zeᵇġât âksik nânġa âlip uap.

16 Kembangât op ziiñâ mindumñâ luyangâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zengât op nângâm ândime.

Kembangât den sâsâñ a sarâ, zengât girem sâip.

17 Bukurâp, zengâren kâsâp ziap, zorâñ singi âlip kwâkâm zingâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zengât galem orañgâm ândibi.

18 A yatâ zo, zen sot pâlatâñ mân upi. A yatâ zo, zen Kambu Kristogât kore a buñâ. Zen tep kâamboziñgât kore op ândime. Oi den kelâk sâm a ambân nângânângâziñ giginâ nâmbutñâ kâitzângom um gulip kwatziñgâme.

19 Zen ko Kembangât sât lume, zorat singi sâne kamân dâp âim nañgip. Oi nâ zorat umâlip opñâ itâ upigât dâzângobâ. Kut ñai ñai âlipñâ, zo ko nângâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut ñai ñai bâliñâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.

20 Narâk mân kêrep oi lumben marinâ, Anutu, zâkñâ sâi Satañ mem ge kinziñandâ lân kwândâlibi.

Kambu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângoñandâ zengâren zimbap.

Buku den sot mâsop den.

21 Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yason sot Sosipate, zen zengât nângânângâ ândime.

22 Teatio, nâñâ den zi Paulogât lâunon gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembangât mâteñan zengât nângâman.

23 Gaio zâkñâ nâ sot Kembangât kâmut zi galem otniñgâmapñâ zo yatik zengât nângap. Erasto,

kamân zirât kât galem a sot bukuniñâ n̄ai Kwato, zet yatik zengât n̄angabot.

²⁴ (Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângoñandâ zengâren zimbap.)

²⁵⁻²⁶ Anutu zâkkât sinji âlip sâman sot Yesu Kristogât den sâm muyageman, zorat dâp n̄angâm pâlâtânziñ tânzângobapkât imbanâ zemñangap, Anutu, zâk sâm sâtâre okñangânat. Anutu zâk ândeipñak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diñâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâm muyagime. Zo a hân dâp ziñâ n̄angâm lubigât kânñan Kembugât ekabân sâm muyagem parâwe.

²⁷ Oi Anutu kânok zâk n̄angânangânâ patâ ândimap, zâk sâm âlip kwâkñangâm ândinat. Yesu Kristogât opñâ nen sâtâre okñangindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1